

Ивана Б. ЉУТИЋ

стручни сарадник Београдске банкарске академије, Универзитет
Унион, Београд

МЕКО ПРАВО У ФУНКЦИЈИ КОНТРОЛЕ ТРАНСНАЦИОНАЛНИХ КОМПАНИЈА

Резиме

У овом раду се анализирају транснационалне компаније (ТНК) као моћна правна и организациона форма пословања и меко право у функцији њихове контроле. У појединим ситуацијама се чини да ТНК имају више права, него обавеза. Национална контрола ТНК је најнејосреднија и као таква је ефективна. Но, захваљујући својој правној природи и особинама, ТНК успешно избегавају националне регулативе домицилне земље и земље домаћина. Са друге стране, међународна контрола се одређује као сувише широка, те се може десити да на крају и не постоји. Међутим, због значаја ТНК у светској привреди, без обзира на ниво трендова глобализације, неопходно је уредити ово поштовање на наднационалном нивоу, иако су та правила преторичујућег карактера. Аутор закључује да је регулација понашања ТНК нормама меког права значајно, с обзиром да та област није нормирана на постојећи начин.

Кључне речи: *меко право, контрола, транснационалне компаније, кодекси, ефективност.*

I Режим контроле транснационалних компанија на међународном нивоу

На почетку 21. века транснационалне компаније (ТНК) постају веома моћна правна и организациона форма пословања. У појединим ситуацијама се чини да имају више права, него обавеза.¹ Захваљујући својој правној природи и особинама успешно избегавају националне регулативе домицилне земље и земље домаћина.² Најчешће послују у земљама чији правни системи имају минималне стандарде или их уопште немају, док је основни мотив пословања максимизација профита. Један од најзначајнијих аспеката њихове правне контроле, данас, је у креирању обавезних међународних инструмената који би зауздале моћне ТНК. Таква правна и пословна пракса отвара значајна питања ефикасне међународне контроле ТНК и међународних извора права универзалног карактера.

Национална контрола ТНК је најнепосреднија и она је ефективна. Са друге стране, међународна контрола се у литератури одређује, у појединим ситуацијама, као сувише широка, те се може десити да на крају и не постоји.³ Многа питања ове контроле одређена су као контроверзна, због природе кодекса, декларација и других докумената, чија је правна снага препоручујућа.⁴ Обавезна правила и контрола на наднационалном нивоу не постоји као таква. Међутим, због значаја ТНК у светској привреди, као и њихових различитих аспеката пословања неопходно је уредити ово питање на наднационалном нивоу, чак, иако су та правила препоручујућег карактера.⁵

Чињеница да се ТНК не уклапају у традиционални правни систем, довела је до креирања посебне регулативе у оквиру међународних

- 1 J. C. Arias, Kate Patterson, „Relationships Between Corporate Social Responsibilities' Promotion and Corporate Performance in the Multinational Corporations“, *Business Intelligence Journal*, Vol. 2 No. 1, 2009, стр. 95.
- 2 Ивана Б. Љутић, „Опорезивање трансакција мултинационалних компанија по трансферним ценама“, *Правни животи*, бр. 11/2010, стр. 204–207.
- 3 Cynthia Day Wallace, *Legal Control of Multinational Enterprise*, Hague, 1983, стр. 295.
- 4 Дефиниција кодекса понашања као правног инструмента уследила је касније. Одређен је као скуп принципа и правила (норми) које усвајају државе чланице одређене међународне организације. Њихов основни циљ је успостављање стандарда и ограничења понашања међународних актера. Више види: А. А. Fatouros, „On the Implementation of International Codes of Conduct: An Analysis of Future Experience“, *The American University Law Review*, Vol. 30:941, стр. 943.
- 5 У САД је предложена и примена ISO стандарда за пословање на глобалном нивоу од стране непрофитне организације која представља више од 400 америчких мултинационалних компанија. Вид. Ray August, *International Business Law*, 4th edition, New Jersey, 2004, стр. 207–208.

организација. Субјект међународних економских односа промењен је у процесу глобализације. Централно место државе као субјекта замењено је транснационалним компанијама. Такве мреже пословања, на глобалном нивоу, су изван „регулаторних потенцијала“ појединих држава.⁶ Отуда се закључује да су ТНК, чак, без контроле.⁷

II Међународни извори права о транснационалним компанијама

Транснационалне компаније предмет су интересовања УН још од 1948. године, те се таква међународна контрола ТНК у литератури оцењује као најшира.⁸ *Економски и социјални савети УН* основао је *Центар за транснационалне компаније* и *Комисију за транснационалне компаније*, која је усвојила *Кодекс понашања транснационалних компанија*.⁹

Постоје две основне позиције, односно приступа који се односе на питање правних аспеката и правне природе ових кодекса понашања. Прва позиција је максимална позиција, те је кодекс максимално обавезан инструмент, док је друга позиција минимална, односно кодекс није правно обавезан акт и примена је добровољна.¹⁰ *Кодекс УН и Смернице за мултинационалне компаније OECD* су препоручујућег карактера, при чему централно место заузима само ТНК као једна врста пословног ентитета.¹¹ То је уједно и основни разлог њиховог ограничавајућег дејства

6 Вид. Емилија Вукадин, *Економска историја*, Београд, 2003, стр. 258.

7 Janet Dine, *The Governance of Corporate Groups*, Cambridge, 2000, стр. 174–175.

8 Миодраг Сукијасовић, *Мултинационално предузеће – Правни аспекти*, Београд, 1981, стр. 151.

9 Commission on Transnational Corporations, *Report on the Special Session (7–18 March and 9–21 May 1983) Official Records of the Economic and Social Council, 1983, Supplement No. 7 (E/1983/17/Rev. 1), Annex II. The United Nations Code of Conduct on Transnational Corporations (УН Кодекс понашања транснационалних компанија)*, Current Studies, Series A (New York: United Nations) United Nations publication sales No. E.86. II.A.15, (ST/CTC/SER.A/4), Annex I, доступно на адреси: http://www.unctad.org/en/docs/iteit20059a2_en.pdf, 17.11.2011.

10 У литератури се још наводе и тзв. „зобра кодекси“, који као инструменти садрже и правно обавезујућа и препоручујућа правила, вид. Cynthia Day Wallace, *нав. дело*, стр. 300–301.

11 За ове врсте кодекса није јасно дата одредница њихове правне природе. Имају за циљ да дефинишу стандарде и принципе, као смернице понашања, онима којима су намењени, попут ТНК. Они су регулаторни инструменти и регулаторни одговори на изазове процеса глобализације светске привреде. Њихова правна природа, односно правна снага је препоручујућег карактера, пре него обавезујућег. Вид. Helen Keller, *Corporate Codes of Conduct and Their Implementation: The Question of*

за контролу ТНК. У основи ових активности регулисања понашања и контроле ТНК и од стране УН, ОЕСД, као и других организација, који је започет седамдесетих година 20. века, је уверење да ТНК због своје величине, имају огромну моћ да утичу на националне политике.¹²

1. УН Кодекс понашања транснационалних компанија

Кодекс понашања транснационалних компанија УН (у даљем тексту: *Кодекс*) као важно полазно начело одређује да су компаније независне од држава и да државе не могу бити одговорне за њихово понашање.¹³ Тиме је јасно указано да су за било какве злоупотребе одговорне саме ТНК, односно њихове централе (компаније-мајке), као и филијале у држави домаћину. Поштујући националне прописе, регулативе и административне праксе, ТНК су дужне да поштују национални суверенитет земаља у којима обављају пословне операције. Такође, право је сваке државе да регулише и надгледа активности ентитета ТНК, који се налазе на њиховој територији. У циљу транспарентности њихових односа, дужне су да остављају релевантне, потпуне, јасне финансијске и друге информације о свом пословању, структури, политикама, активностима и операцијама ТНК као целине.

У оквиру УН поред наведеног *Кодекса*, значај у регулисању транснационалних компанија има и *Повеља о економским правима и обавезама*, као и *Резолуција (3514) „Мере против корупције у пракси транснационалних компанија и других корпорација, њихових посредника и других учесника у њиховим пословима“*.¹⁴ Поред наведених докумената, важна су и *UNCTAD правила понашања код трансфера технологије и УН Глобални споразум (Global Compact)*.¹⁵

Legitimacy, доступно на адреси: http://www.yale.edu/macmillan/Heken_Keller_Paper.pdf, 23.1.2012, стр. 3.

12 Seymour J. Rubin, „Transnational Corporations and International Codes of Conduct: A study of the Relationship Between International Legal Cooperation and Economic Development, Symposium: Codes of Conduct for Transnational Corporations“, *The American University Law Review*, Vol. 30:903, стр. 908. Као прилог својој тврдњи аутор наводи следеће податке. Годишњи приход од продаје компаније *General Motors* већи је од бруто националног производа већине држава. Седамдесетих година процењено је да ће у будућности око 300 до 400 ТНК контролисати 60 до 70% индустријске имовине света.

13 Александар Ђирић, *Међународно привредно право – Ојштин гео*, Ниш, 2010, стр. 478.

14 Доступно на адреси: <http://www.uncjin.org/Documents/Corruption.pdf>, 17.11.2011.

15 Поред тога, значај има и *UN Global Compact* (УН Светски/Глобални споразум), који представља друга-чију стратегију и побољшање глобалног корпоративног управљања, без „тврдог права“ и без потребе за националном регулативом. Ова

2. OECD Смернице за мултинационалне компаније

Сличним аспектима пословања транснационалних компанија поред УН, бави се и OECD. Ова организација усвојила је *Смернице за мултинационалне компаније*, као и *Декларацију о међународним инвестицијама и мултинационалним компанијама*.¹⁶ Мотиви регулативе пословања мултинационалних компанија (МНК)¹⁷ у оквиру OECD били су следећи: 1. МНК имају значајну улогу у привредама земаља-чланица и међународним економским односима, и 2. облик су концентрације велике економске моћи, коју могу злоупотребити и тако доћи у сукоб са циљевима националне политике. С обзиром да се велики број матичних, али и филијалних друштава налази на територији земаља-чланица OECD, успостављање њихове регулативе, као и контроле представљало је императив. *OECD Смернице за мултинационалне компаније* (у даљем тексту: *Смернице*) чине препоруке влада адресиране мултинационалним предузећима, односно оне су препоручујуће правне снаге.¹⁸ Занемаривање стандарда и начела понашања у циљу добијања предности, штети угледу ТНК, као и њеном „добром корпоративном држављанству“. Сарадња власти земаља-чланица неопходна је у циљу јачања међународног правног и политичког оквира, како би се остварила контрола.

Важан аспект регулативе и контроле МНК у овим *Смерницама* посвећен је коруптивним праксама ових компанија. Корупција нано-

иницијатива потекла је од Генералног секретара УН Кофи Анана 1999. године. у оквиру Светског економског форума у Давосу, који је тада позвао бизнис лидере да се укључе у овај споразум, одредивши десет кључних принципа који се односе на људска права, права запослених, заштиту животне средине, антикорупционе мере, итд. Владе држава не играју значајну улогу у примени овог инструмента, већ корпорације и њихове активности. Информације о таквим акцијама објављују се на Web страни *UN Global Compact*, доступно на адреси: <http://www.unglobalcompact.org>, 4.3.2012.

- 16 Декларација о међународним инвестицијама и мултинационалним предузећима (*OECD Declaration and Decisions on International Investment and Multinational Enterprises*): DAF/IME(2000)20, стр. 6, II.1; National Treatment, Third Revised Decision of the Council, December 1991, <http://www.oecd.org/dataoecd/32/21/1954854.pdf>, 25.5.2011.
- 17 На овом месту неопходно је указати да се термини „мултинационална“ и „транс-национална“ компанија често користе као синоними, иако је неопходно направити разлику између ова два концепта. Термин „мултинационална“ користи OECD, док се термин „транснационална“ више користи у документима УН. Суштинска разлика између ова два концепта одређена је према броју држава порекла капитала, односно када је капитал пореклом из једне земље у питању је транснационална компанија, док се за мултинационалну компанију везује порекло капитала из више земаља. Вид. А. Ђирић (2010), *нав. дело*, стр. 470–471.
- 18 OECD Смернице за мултинационалне компаније из 2011. године (даље у фуснотама: OECD Смернице 2011, *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*).

си штету демократским институцијама у друштву, али утиче и на корпоративно управљање у оквиру МНК. Контролом МНК на овом пољу, зауздава се њихова моћ у тој сфери. Најзначајнији аспекти контроле МНК, према овим *Смерницама*, односе се на делове о конкуренцији и опорезивању. Ови аспекти пословања детаљно су регулисани националним законодавствима.

Примена претходно анализираних одредби *Смерница* је добровољна, и њихово кршење не повлачи за собом санкције.¹⁹ Имплементација²⁰ процедура *Смерница*, дата је у овом акту, кроз примену у свакој појединачној земљи-чланици OECD, уз наглашавање значаја и за земље-нечланице, као и кроз механизме OECD као организације (активности различитих одбора OECD).²¹ Ове *Смернице* представљају специфичне препоруке компанијама, где је прва обавеза поштовање домаћих прописа државе седишта ентитета МНК. Оне нису јаче правне снаге од домаћег законодавства и регулативе, већ су допунског карактера, у циљу подстицања МНК да саморегулишу различите аспекте свог пословања. Тиме се остварују значајна побољшања у разумевању и анализи операција МНК, а самим тим се више постиже на терену њихове правне контроле.

III Оцена карактера и ефективности примене кодекса понашања

Основна сврха ових кодекса понашања је у обезбеђивању и успостављању савршене националне контроле над транснационалном компанијом. Таква контрола треба да служи задовољењу националних и међународних интереса. *УН Кодекс понашања транснационалних компанија* и *OECD Смернице за мултинационалне компаније оцењени*

19 Сукијасовић баш у тим карактеристикама види основ њихове примене од стране МНК, јер су према његовим речима оне „благе, необавезне и несанкционисане“, док *Смернице* представљају „скроман, али реалан, необавезан, али примењив нормативни акт за обуздавање мултинационалних предузећа“. Вид. М. Сукијасовић, *нав. дело*, стр. 138.

20 Фатоурос сматра да термин „имплементација“ није неопходно одредити, како би се сагледала ефективна примена кодекса и смерница понашања. Но, он то ипак чини на један општи начин, те одређује концепт имплементације као меру извршења правног инструмента (кодекса или смерница или др.). Када се овај термин користи у вези са кодексима или смерницама, обично, нема строг правни смисао, и није законска обавеза. Тако се односи на све акције које предузима држава у циљу реализације циљева кодекса, тј. примена стандарда који су садржани у њима. Поред термина „имплементација“, предложен је и термин „праћење“, јер су неке државе пружале отпор употреби термину „имплементација“, због његове конотације на законску обавезу. Вид. А. А. Fatouros, *нав. дело*, стр. 943.

21 OECD Смернице 2011, стр. 29–31.

су као алтернативни приступ увођењу дисциплине за мере које утичу на ток међународних инвестиција. Као механизам плуралистичког карактера и као мултилатерални процес, ови кодекси остварују равнотежу између економских, политичких, етичких, социјалних и других аспеката регулативе страних инвестиција, између великих и малих земаља, развијених и земаља у развоју.²²

Основна предност ових споразума за ТНК је у стварању извесности, као и правне сигурности какав ће бити њихов третман везан за међународно пословање, јер су овим кодексима одређене и обавезе државе. Уколико се ТНК придржавају принципа и стандарда ових кодекса, избегавају се спорови. Основни недостатак је њихова препоручујућа правна снага, а имплементација је добровољна. Кодекси и смернице су релативно ефикасни, као комплементарни правни механизам контроле ТНК националној контроли у регулисању различитих аспеката понашања ТНК (порескоправних, радноправних, аспекта управљања, финансијског извештавања и др.). Правна форма инструмента не одређује нужно његову ефективност, али уједно зависи од сложене интеракције низа фактора, опет правне форме, материјалног садржаја, језика, формулација, институционалне и процедуралне машинерије за имплементацију, и др.²³

Посматрано на глобалном нивоу, смернице и кодекси су значајни, јер су оне међународни извори права о ТНК универзалног карактера. Иако постоји низ недостатака овог правног механизма контроле ТНК, они су важни, уз напомену да је у будућности неопходно тражити друге алтернативне механизме контроле ТНК.²⁴

У одсуству међународне обавезне регулативе ТНК, чини се да расте њихова моћ. Таква ситуација проузрокована је различитим дерегулацијама, али и манипулативним радњама ТНК и злоупотребама законодавства различитих држава, које су у могућности да користе. Такође, моћ ТНК повећава се посебно у земљама, где процес приватизације још увек траје. Зато би свакако требало креирати систем обавезујућих правних норми за контролу ТНК. Оправдане су, у одређеној мери, критике да је важећи правни оквир незадовољавајући. Постизање контроле ТНК је дуг и сложен процес, а спровођење ових докумената у националној регулативи је неопходан корак за регулисање транснационалних предузећа.²⁵

22 Michael J. Trebilcock, Robert Howse, *The Regulation of International Trade*, 2nd edition, Routledge, London – New York, 1999, стр. 355.

23 A. A. Fatouros, *нав. дело*, стр. 947-949. Чак и правно обавезан инструмент не повлачи аутоматски за собом ефективну примену.

24 Вид. Janet Dine, *нав. дело*, стр. 174-175.

25 Хепле наводи следећи став: „Богати су принципима, а слаби у примени.“ Bob Hepple, „Social and Labor Rights in a Global Context: International and Comparative

IV Меко право као модел контроле транснационалних компанија

Након анализе различитих докумената, попут кодекса, смерница, и правила понашања неопходно је, још једном, оценити њихов значај, али сада у светлу правне контроле ТНК. Кодекси и смернице заједно чине меко право (енг. *soft law*). Њихова правна природа је другачија. Правно дејство им је ограничено, јер није директно, већ је препоручујућег карактера. Одређени су као међународни извори права о транснационалним компанијама универзалног карактера.²⁶ Сматра се да су ови кодекси и смернице произашли као резултат неуспеха мултилатералне дипломатије у постизању традиционалних споразума и у области међународног инвестирања, као и да су они били глас јавног мњења шездесетих, седамдесетих и осамдесетих година 20. века, како би се наметнуле одговорности ТНК према заједници.²⁷

У оквиру опште процене меког права у ЕУ, указује се да државе деле ауторитет са међународним организацијама, са једне стране, као и са мултинационалним компанијама и представницима цивилног друштва, са друге стране.²⁸ На основу ове поделе, можемо закључити да су ТНК један од кључних фактора у креирању регулативе која теба да их контролише.²⁹ Колико је добро да онај ко је добио сагласност од друштва за пословање, не ради максимизације профита, него ради задовољења друштвених тј. јавних потреба сам себе регулише, није друго питање, већ прво. По аналогiji и сви остали учесници у привреди би требало да добију исто право да сами себе регулишу, просто што државе не региструју компаније због интереса акционара, него да би могле да учествују на тржишту и ефикасно послујући задовоље тржишне или неке друге потребе купаца и грађана. У међувремену су ТНК успеле да

Perspectives“, Cambridge Univeristy Press, доступно на адреси: http://assets.cambridge.org/97805218/excerpt/9780521818810_excerpt.pdf, 11.9.2011, стр. 4.

26 А. Ђирић, *нав. дело*, стр. 478.

27 Cynthia Day Wallace, *The Multinational Enterprise and Legal Control: Host State Sovereignty in an Era of Economic Globalization*, 2002, стр. 1094–1096.

28 Ulrika Mörth, „Soft Law nad new modes of EU Governance, Soft Law in Governance and Regulation-An Interdisciplinary Analysis“, у: Ulrika Mörth-Edward Elgar (ed.), 2004, доступно на адреси: http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/research%20groups/6/Papers_Soft%20Mode/Moerth.pdf, 29.11.2011, стр. 2.

29 Тако се у литератури наводи да ТНК отворено користе сваку прилику да политичко мишљење превлада у њихову корист. Иако су у позицији да, својим понашањем, утичу на прописе државе домаћина, суверена моћ, а самим тим и контрола и даље остаје унутар њених граница. Вид. Ransella Pereira, „Power Imbalances In Mediations Beetween Transantional Corporations and Host State“, доступно на адреси: <http://pegasus.rutgers.edu/~rcrlj/articlespdf/pereira.pdf>, 9.2.2012, стр. 16.

свој интерес учине толико снажним и обезбеде могућност да саме себе контролишу, али опет остаје отворено питање ко контролише контролоре?

Инкорпорацијом стандарда међународних извора права понашања ТНК у унутрашње право норме меког права, постају норме тврдог права, и остварује се ефикасна и ефективна контрола ТНК. Закључно, дакле, ефикасност примене меког права у функцији правне контроле ТНК зависи од степена развијености механизма имплементације и снаге сопственог решења. Ако их ТНК поштују ови кодекси и смернице могу чинити добру трговачку праксу и постати општи трговачки обичај. Међутим, у процесу глобализације ТНК су успеле да обезбеде своја права и стекну велику економску моћ, те још увек нису постале прави обвезници, односно немају довољно обавеза које би се довеле у равнотежу са њиховим правима, како такве моћи не би злоупотређавале. Питање које се тренутно намеће, на основу претходног је, да ли су ТНК без контроле. Како би се то спречило позитивне стране пословања треба да преовладају негативне, јер су користи доласка ТНК за економију држава не могу оспорити у контексту прилива свежег капитала, страних инвестиција, запошљавања, преноса развијених технологија, *know-how*, итд. Зато је посебно важно учинити ТНК одговорним за кршење међународних стандарда и националних правних система, наметањем обавезујућих норми понашања. Такве обавезујуће норме треба да буду усвојене на међународном нивоу, с обзиром да појединачне државе не могу да регулишу понашање ТНК које послују у више земаља.

V Закључак

Анализирани кодекси и смернице јесу солидан покушај успостављања равнотеже између права и обавеза ТНК. Њихово доношење је први корак напред, али им је примена добровољна, те недостају механизми ефективног спровођења, како би се постигла корпоративна усаглашеност. Остаје отворено питање механизма обезбеђења поштовања оваквих норми, као и санкција у случају неусаглашености са захтевима меког права.

Регулисање понашања ТНК нормама меког права је значајно с обзиром да та област није нормирана на потпун начин.³⁰ Степен обавезности различитих докумената у примењивању ових норми може се знатно разликовати. Меко право може претходити тврдом праву, уз особину флексибилности и праћења брзих промена у процесу глобализације. Посматрано са аспекта суверене државе, норме меког

30 А. Ђирић (2010), *нав. дело*, стр. 73.

права нису обавезне.³¹ Но, средства масовних комуникација креирају свест у јавности о значају поштовања норми меког права, те се посредно може остварити и утицај на законодавца. Однос између тврдог и меког права у области правне контроле ТНК зависи у ширем контексту од међународне сарадње, моћи кључних учесника (мисли се на државе и на ТНК како између, тако и међусобно), степена сукоба између њих, као и воље за политичком и правном имплементацијом.³²

Остају отворена следећа питања. Покушаји стварања тврдог права и хармонизације регулатива ТНК нису постигли успех, јер је њихово блокирање било ефикасно од стране пословних алијанси и развијених државних интереса. Регулаторна контрола активности ТНК појединих држава и ширење дејства националног права, такође, нису дали одговарајуће резултате, као ни *УН Кодекс* и *ОЕСД Смернице*, као примери меког права. Може ли се онда прихватити став да су ТНК суштински без контроле, осим у теоријском аспекту, односно у бројној литератури где су пословање и активности ТНК централно питање.

Ivana B. LJUTIĆ, LL.M., MA

PhD Candidate

**Junior Faculty Member at the Faculty “Belgrade Banking Academy”,
Union University**

SOFT LAW IN A ROLE OF CONTROL OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

Summary

In this paper the author examines transnational corporations (TNC) as a powerful legal and business organizational forms in the context of a soft law in a role of their legal control. Under the certain circumstances it seems that the TNCs have and grabbed more rights than obligations. The national regulatory control of TNCs is the most direct form of a control and in that manner

31 Larry Catá Backer, „Multinational Corporations, Transnational Law: The United Nation’s Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations as Harbinger of Corporate Social Responsibility in International Law“, *Column Hum. RTS. L. Rev.*, 6p. 37/2005, стр. 70.

32 Gregory C. Shaffer-Mark A. Pollack, How Hard and Soft Law Interact In International Regulatory Governance: Alternatives, Complements and Antagonists, *Society of International Economic Law*, 2008, доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=1156867>, 6.3.2012, стр. 54.

it is the most effective one. Thanks to their more than robust legal nature and qualities TNCs are very successful in avoiding the national regulation regime of the domicile and host country. Observed from a different perspective the international control is too broadly defined, also contributing to a conclusion that it does not exist at all. The importance and big influence of TNCs on international economy regardless of the level of globalization trends, it is necessary to regulate this area at the international level, although the rules and guidelines are not legally binding. The author concludes that the soft law approach to a regulation of TNCs is significant taking into account the fact that this area is not fully and thoroughly well regulated.

Key words: “soft law”, control, transnational corporations, codes of conduct, effectiveness.